

– Dialektbruk gjer kjenslene meir tilgjengelege, seier Henriette Marø.

SIDE OM SIDE 12

Verdas første lulesamiske podcast!

SIDE 15

MEDLEMSBLAD FOR KRINGKASTINGSRINGEN

NUMMER 2/2023

KRINGOM

Kongsemnet

– Vi var nok litt spente då vi skulle i gang med dansketida, men vi skjønte kjapt at det kom til å gå heilt fint! Dei var jo galne, heile bunten, seier Are Sende Osen. Han er akkurat ferdig med den 43. og siste episoden av «Kongerekka».

SIDE 6

INNHOLD

KRINGOM

**MEDLEMSBLAD
FOR KRINGKASTINGS-
RINGEN**

BLADSTYRAR
Aksel Tornes Mehlm

TRYKK
Merkur Grafisk AS

OPPLAG
900

Foto: Martin Johan Eggan

KONTAKT
post@kringkastingsringen.no

Kringkastingsringen
Pb. 2987 Tøyen
0608 Oslo

www.kringkastingsringen.no

MEDLEMSKAP

Kringkastingsringen arbeider for at NRK skal nytt inn minst 25 prosent nynorsk, og at det skal bli meir nynorsk i alle andre radio- og fjernsynskanalar. Fleire medlemer gjev større gjennomslag. Du kan meld deg inn på heimesida eller ved å betala inn på kontonummer 3480 17 48343. Hugs namn og adresse. Medlemskap kostar 300 kroner. Medlemer under 30 år betaler 150 kroner.

BLI MED!

INNHOLD

- 3** Leiar
- 4** Nytt
- 6** Intervju: Are Sende Osen
- 10** Heider til Medietilsynet
- 11** Minneord: Jon Hustad
- 12** Intervju: Henriette Marø
- 15** NRK-nytt
- 16** Lagsnytt
- 17** Reprise
- 18** Kryssord og kviss

JÓGVAN HELGE GARDAR

jhgardar@gmail.com

TV 2 må få momsfritak

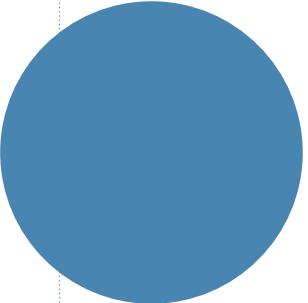
TV 2 SKAL KUTTE fleire hundre millionar i driftsbudsjettet. Fleire titals medarbeidarar må slutte. Mediekvarden endrar seg. Men det gjer òg dei økonomiske rammevilkåra.

I BUDSJETTFRAMLEGGET frå regjeringa er momsfritak for elektronisk formidling av nyhende fjerna. Det er ikkje lenge sidan det kom inn, som eit svar på at stadig fleire les nyhenda på skjerm eller videosnuttar. No skal det bli slutt på dette. No er det berre den trykte formidlinga som skal nyta godt av momsfritaket. Eit samla redaktørkorps har reagert sterkt.

DET ER SÆRLEG TV 2 som kjem til å bli skadelidande. Kanalen var ei viktig nyvinning då han kom, og særleg at han ikkje fekk lov til etablera seg i Oslo. Det er framleis slik at dei ikkje har lov til å ha hovudkontor nærmare enn 100 kilometer frå hovudstaden. Dette har gjort at ein har fått eit levande og mangfaldig mediemiljø i Bergen. Og dette har heile Medie-Noreg tent på.

DIFOR ER DET IKKJE OVERRASKANDE at Vestafjelske Redaktørforening er mellom dei som har gått hardast ut mot framlegget. Dei er redde for at TV 2 skal miste kraft, og at journalistikken på Vestlandet skal svekkjast.

MOMSFRITAKET PÅ NYHENDE har lange tradisjonar her i landet, og det har gjort det mogleg å byggja opp ein veldig flora av mediekanalar. For oss har det vore frustrerande at det ikkje har vore knytt språkkrav til denne statsstøtta. Ein viktig premiss for all pressestøtte har vore at ein vil ta

vare på norsk språk. Då har det vore frustrerande at ein kan få fleire hundre millionar i statsstøtte, men samstundes nekta journalistane å skriva nynorsk.

MEN DET ER IKKJE så enkelt å stilla krav om dei ikkje er knytte til ei eller anna form for støtte. TV 2 får eit par hundre millionar av staten for å laga nyhendesendingar. Den avtala har eit språkkrav, om enn noko ulla. Det er likevel ingen tvil om at støtta som har gått til norsk presse, har vore til gode for eit levande norsk språk.

Å FJERNA DEN plattformnøytrale støtta på denne måten verkar merkeleg og nesten uforståeleg. Det er som Vestafjelske Redaktørforening skriv i oppropet sitt: «Redaktører må få stå fritt til å utvikle innholdet i takt med endringene i samfunnet. Vi ber derfor om at Stortinget sørger for at Norge igjen skal få et plattformnøytralt momsfritak på det frie ord, uavhengig av hvilken form det kommer i.»

DET ER VANSKELEG å ikkje vera samd med dei i dette.

NYTT

Samiske aviser får 41 millionar i stønad

Fire publikasjonar får stønad når Medietilsynet har fordelt 41 millionar kroner til samiske aviser. Ordninga er retta mot aviser som har den samiske befolkninga som viktigaste målgruppe, eller aviser som fast og regelbunde publiserer samiskspråklege nyhende.

Dagsavisene Ávvir og Ságat får høvesvis 22,1 millionar kroner og 17,2 millionar kroner i produksjonsstønad. Dessutan får Snåsnin- gen og NordSalten Avis stønad til innstikk på høvesvis sørsamisk og lulesamisk.

– Stønaden er med på å gjere dei samiske skriftspråka meir synlege, seier **Hanne Sekkelsten**, direktør i juridisk og regulatorisk avdeling i Medietilsynet.
(Medietilsynet)

TV 2 legg ned 150 kontoar i sosiale medium

Ein ny strategi som skal omfatte alle kontoane deira på sosiale medium, inneber at TV 2 legg ned rundt 150 kontoar.

– Denne strategien byggjer vidare på TV 2s overordna strategi, der ei meir samlande merkevare er sentral. Vi meiner ei sterk og tydeleg merkevare er viktig i eit stadig meir fragmentert medielandskap, seier direktør for merkevare og marknadsføring **Albert Arli** i TV 2 til Medier24.

Fram til no har kanalen hatt over 200 kontoar på tvers av åtte kanalar, inkludert 72 kontoar på Facebook, 56 på Instagram og 14 på TikTok. No skal talet reduserast til rundt 50, men det er berre éi plattform som blir heilt kutta, nemleg strøymetenesta Twitch, der TV 2 hadde éin konto.
(NPK)

Illustrasjon:Alanahahony/Wikipedia

Tusen år til KI

Stadig fleire nyttar kunstig intellegens (KI) i kvardagslivet. Men det er framleis lenge til KI kan forstå samisk, ifølgje ein språk- teknolog.

Joseph Fjällgren, som jobbar som omsetjar for nord- og sør-samisk og dessutan er tolk, seier til SVT-programmet «15 minuter frå Sápmi» at han trur KI kan bli ein stor ressurs for mindre språk som samisk.

– Vi må sjølv byrje å prøve å handtere KI og styre han sjølv. Vi må også utdanne tilsette i KI og lage ei eiga KI-avdeling, seier Fjällgren.

Men **Trond Trosterud** ved UiT

Nynorsk-huset er opna

Nynorskhuset i Førde vart opna 28. september 2023. Huset skal bli eit nasjonalt kraftsentrum for norsk språk og kultur. Ved å samlokalisere ei rekke kultur- og medieaktørar vil dei utvikle ei motvekt til forvitringa av det nynorske språket. Det kombinerte kultur- og mediehuset i Førde startar med over 100 arbeidsplassar og blir den største nynorskklyngja i landet. NRK Vestland, avisar Firda og Teater Vestland blir dei største aktørane i dette klyngjemiljøet. Alle aktørane har nynorsk som kjernespråk, og alle brukar digital teknologi i produksjon og publisering.
(Nynorskhuset)

forstår samisk?

– Noregs arktiske universitet er langt mindre optimistisk og trur det er langt igjen, melder SVT.

– Det trengst tusen gonger fleire samar som skriv på samisk. Finst det ikkje mange nok, må vi vente i tusen år til, sa Trosterud, som leier Giellatekno, Senter for samisk språkteknologi, i det same programmet.

– Desse språkmodellane blir konstruerte på hundretals milliardar ord. Den største tekstsamlinga på svensk er på 15 milliardar ord. Når det gjeld nord-samisk, har samlinga 35 millionar ord, seier Trosterud.

(NPK)

Litt færre les avis dagleg

79 prosent av nordmenn les minst éi avis dagleg, anten digitalt eller på papir. Det er ein nedgang på fire prosentpoeng frå toppåret 2021.

Tala gjeld for befolkninga over 12 år. For papiraviser var nedgangen på 8,8 prosent i andre kvartal, og 27 prosent les no minst éi papiravis dagleg.

– Dei siste åra har vi hatt auka bruk av norske aviser, magasin og strøyming, men no ser vi at biletet endrar seg. Mediebruken er tilbake på nivåa vi hadde i 2019, seier Randi S. Øgry, administrerande direktør i Mediebedriftenes Landsforening.

VG er Noregs største nyhetsnettstad og når ut til nær 1,89 millionar nordmenn. Deretter følgjer NRK med 1,43 millionar og Dagbladet med 1,24 millionar. TV 2 har likevel hatt størst vekst og har no 989 000 daglege lesarar.

(NPK)

– Harald I samla landet med vald og tvang, men Harald V gjer det med ord og verdiar

Podkastserien «Kongerekka» (NRK Radio) har vore ein stor suksess sidan starten i 2020.

No er Are Sende Osen og gjengen ferdige med den 43. og siste episoden!

TEKST: AKSEL TORSNES MEHLUM
FOTO: MICHAEL SCHULT ULRIKSEN

NRK omtalar «Kongerekka» som ein norsk versjon av «Game of Thrones». Korleis fekk du ideen til serien? Låg interessa der frå før?

– Eg hadde lese Spartacus-serien *Sagakongene*, ti biografiar som kombinerer sagalitteraturen med moderne forsking og arkeologi, og gjekk til kollega Torfinn Borkhus og sa: «Noko slikt må vi lage i NRK!»

Eg tenkte ikkje spesielt på meg sjølv den gongen, men Torfinn oppmoda meg til å setje i gang sjølv. Mottakinga var heller lunken i NRK-systemet, men samstundes tenkte dei vel at om nokon skulle gjere dette, måtte det vere allmennkringkastaren NRK.

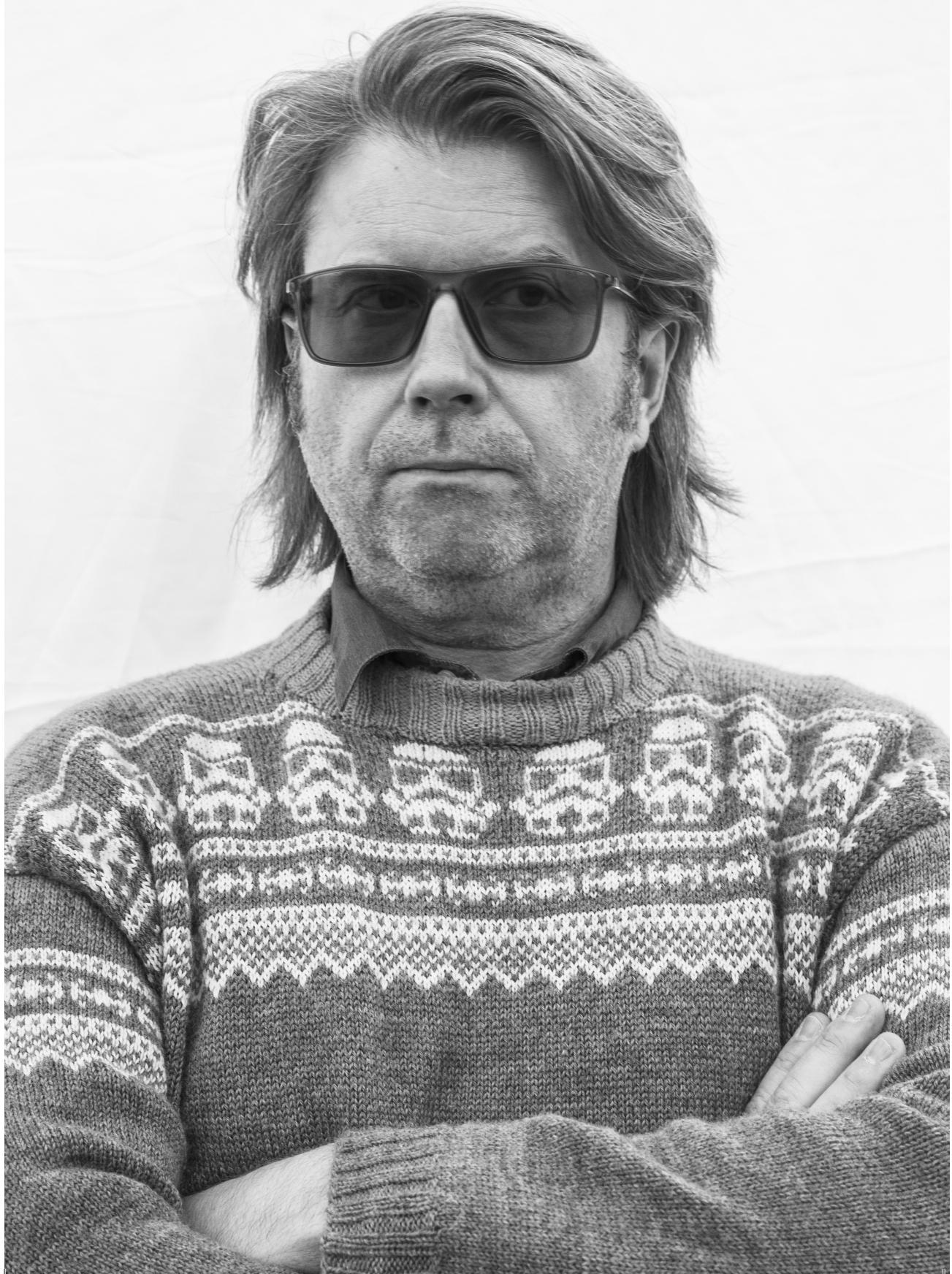
Vi hadde ein fin oppstartsverkstad med flinke folk og samla oss om eit slags mantra for serien: «Korleis ville Se og Hør gjort det?»

Dimed vart det mykje intrigar, skandalar, romansar og sex!

Eg har alltid lese historiske romanar, ikkje minst frå vikingtida og mellomalderen. Torill Thorstad Hauger, Frans Bengtsson og Sven Wernström gav meg mange leseopplevelingar i ungdommen. Desse forfattarane skreiv jo om vanlege folk, men i «Kongerekka» handlar det verkeleg om den øvste einprosenten – eller eigentleg halvprosenten, for kvinnfolka er jo stort sett berre nemnde som mora, kona eller dottera til nokon.

Serien blir til gjennom eit samarbeid mellom deg, produsent Ragnhild Sleire Øyen og eks-NRK-ar Jan Fredrik Beck-Bjørntvedt. Korleis arbeider de?

– Først set vi oss saman i tre–fire dagar for å lage eit såkalla sujet, ein slags disposisjon som omfattar framdrift og fakta i episoden. Vi brukar mykje tid på å semjast om kva som er hovudhistoria til nett den kongen denne episoden skal handle om. Eit døme er Eirik

Blodøks – kongen som heller ville svinge øksa enn å vere administrator. Så set eg i gang med manusskrivinga, og i denne fasen er alt lov. Deretter går Ragnhild gjennom utkastet mitt, før vi set oss ned saman og skrur det til.

Ikkje minst er manuset innom NTNUni-professor Randi Bjørshol Wærdahl for ein faktasjekk og gjerne andre kommentarar. Men Randi likar ikkje at eg nemner namnet hennar, for ho vil gjerne unngå sinte brev frå pensjonerte historielektorar!

Korleis har du lese sagalitteraturen?

– I tillegg til Snorre har eg lese *Flatøybok*, *Ågrip*, *Morkinskinna* og *Fagrskinna*. Praktutgåva av Snorre frå 1899 er ei fantastisk bok, men historikarar likar best jubileumsutgåva Gyldendal gav ut i 1979. Eg har òg lese ein god del av Snorre på nett på nynorsk. Heile *Heimskringla* ligg ute på nett – nokre sagaer på eit gammalmodig dansk og andre på eit nokså arkaisk nynorsk. Dei sistnemnde er lettast å lese.

Sjølv om skaldekvada han stødde seg på, er truverdige, er jo ikkje Snorre så påliteleg som ein trudde før. Eit døme på det er historia vi kjem inn på i episoden om Olav Tryggvason, der han bind fast ein gjeng med seidmenn til eit skjer for å døy når floda kjem. På Island – der Snorre sat og skreiv – er rett nok tidvasskilnaden mest to meter, men ved Karmøy – der dette skulle ha hendt – er skilnaden berre nokre centimeter. Du skal vere bra liten for åstryke med på den måten der, altså!

Har du fått eit nytt publikum med denne serien?

– Det er sjølvsagt stas med publikumssuksess og terningkast fem. Norskkläraren min frå skuledagane – som aldri gav meg nokon femmar i norsktimane – dukka opp på eit arrangement og kjøpte boka. Det var jo ei oppreising! Ei anna hyggeleg tilbakemelding

KONGEREKKA

kjem frå familiar som fortel at dei hører på «Kongerekka» i lag i bilen. Det er nett slik vi ønskte det!

Med 1200 år, 67 kongar og 43 episodar i bagasjen har eg alltid noko(n) å snakke om når eg blir invitert ein eller annan stad. Eg har snakka for pensjonistforeiningar og på skular, på vikingfestival og for juristar på Stortinget – og eg har halde føredrag på ein sjukeheim i Valdres der ein av tilhøyrarane ropte at det fekk vere nok etter tjue minutt, for då var det på tide med kingle!

Og så har eg faktisk vore på Slottet, sjølv om det ikkje var kongen som inviterte meg. Eg skulle halde føredrag på ei samling for dei tilsette, og det var stas å gå over Slottsplassen og seie til gardisten at eg hadde ein avtale med hoffsjefen!

Har du fått nokon aba-opplevelingar i arbeidet med «Kongerekka»?

– Eg kunne jo litt om dei mest kjende figurane og hendingane, men eg har lært masse og hatt det gøy! Vi var nok litt spente då vi skulle i gang med dansketida, om dei kongane kunne vere underhaldande nok. Men vi skjønte kjapt at det kom til å gå heilt fint! Dei var jo galne, heile bunten – drakk med både hendene, hora,

festa og tura fram utan å høyre på rådgjevarane sine.

Men det kongehuset vi har i Noreg i dag, har eg fått desto større sans for. Sjølv ein republikanar som eg tykkjer at kongefamilien er ein veldig bra gjeng. Det har vore ei lykke for landet at vi fekk dei, og alt dei har gjort.

Harald Hårfagre samla Noreg med vald og tvang, medan Harald V samlar Noreg med ord og verdiar. Han er ein flott representant for yrket sitt og verkar som ein veldig bra mann. Det er imponerande korleis heile familien greier å balansere familieliv, det å vere i sokkjelyset og dei oppgåvene dei har.

*Harald Hårfagre samla Noreg til eitt rike.
Kva trur du han ville meint om den mangslungne språksituasjonen vi har i Noreg i dag?*

– Det har eg faktisk tenkt litt på. Vikingkongane reiste jo masse, men greidde tydelegvis å gjøre seg forstått anten dei var i England, på Sicilia eller i Gardarike. Men Harald Hårfagre var jo ein valdeleg krigar, så kanskje han hadde tvinga alle i Noreg til å snakke sognemål – eller hadde han kanskje likt dialektmangfaldet? Det er ikkje godt å seie.

Haakon VII var dansk, og danskar flest er jo ikke så gode i norsk. Førte dette til noko språkleg trøbbel?

– Haakon var ein skvær og heiderleg fyr som gjorde det rette gong på gong, så sjølv om han snakka dansk heile livet, gjekk det nok fint. Alt for Noreg, veit du!

Men sjølv har eg knekt koden for korleis ein nordmann skal gjøre seg forstått i Danmark. Eg trudde i mange år at det gjaldt å snakke så sakte og tydeleg som mogleg, men det er jo helt motsett! Når eg snakkar kjapt og utspeideleg, trur dei eg er ein av dei.

Har du ein personleg favorittmonark?

– Haakon VII er favoritten, med Harald V som ein god nummer to. Men det er kanskje litt därleg gjort mot viking- og mellomalderkongane å jamføre dei med kongane i vår eiga tid? Uansett gjer både Haakon VII, Olav V og Harald V det særskilt godt når ein set dei opp mot kongelege i andre land i vår tid!

Skal eg velje ein favoritt frå dei første hundreåra, må det bli Olav Kyrre. Han var konge i 26 år, men fekk berre to sider hjå Snorre – fordi han ikkje hadde starta ein einaste krig.

Korleis er det å vere ferdig med heile rekkja?

– Det er artig å gje seg når noko er fullført! Med alle medium og distraksjonar vi blir pepra med i dag, er det tilfredsstilande å fullføre noko.

Så kjære Kringom-lesar! No har du sjansen til å høyre deg gjennom alle dei norske kongane, slå deg på brystet og seie at du har fullført!

Eg har eit nytt prosjekt på gang, men førebels er det litt hemmeleg, for eg veit ikkje sikkert om eg får gjennomført det eller ikkje. Så fort eg veit det, skal eg seie frå!

Mari Velsand i Medietilsynet (nr. 3 f.v.) i lag med Inger Johanne Sæterbakk, Gro Morken Endresen og Magne Aasbrenn frå Mållaget. Foto: Frida Pernille Mikkelsen / Noregs Mållag.

Honnør til Medietilsynet

Medietilsynet er det einaste sentrale statsorganet som fullt ut følger språklova når det gjeld bruken av nynorsk og bokmål, viser ein rapport frå Språkrådet. No har tilsynet fått ros frå Noregs Mållag.

På ei markering på Litteraturhuset i Fredrikstad delte Noregs Mållag ut målblomen sin til Medietilsynet. Bakgrunnen var at Medietilsynet – i 2022 som i 2021 – var det einaste sentrale statsorganet som oppfylte språklovskrava om veksling mellom nynorsk og bokmål på nettsider og i sosiale medium og om parallelversjonar av skjema og sjølvbeteningsløysingar. Det gjekk fram av ein rapport frå Språkrådet tidlegare i haust.

PRIORITERING OG MOBILISERING

Medietilsynet fortel at dei arbeider medvite med språkkrava i det daglege.

– Det handlar om å mobilisere heile organisasjonen, frå toppleiarar til kommunikasjonsmedarbeidarar. Klare mål og jamleg oppfølging er viktig for å få resultat, på

dette området som dei fleste andre. Det er ikkje noko hokusokus, seier Mari Velsand, direktør i Medietilsynet.

– For oss er det viktig å følgje opp den statlege språkpolitikken i praksis. Vi har to skriftspråk, og då må begge bli brukte og vere synlege for folk flest. Dei statlege verksemdene har eit særleg ansvar for å bidra til det, seier Velsand.

GJENNOMGANG AV SPRÅKSTODA I 173 STATSORGAN

I rapporten omtalar Språkrådet 157 sentrale statsorgan (direktorat, høgskular og universitet, tilsyn osb.) og 16 departement. På grunnlag av tal som er hausta inn av Språkrådet og rapporterte inn av organa sjølve, presenterer Språkrådet statistikk og analysar som viser korleis staten følgjer opp språkpolitikken.

Heile rapporten ligg på nettsidene til Språkrådet.

AKSEL TORSNES MEHLUM

Foto: Thor Brødreskift

Jon Hustad døydde 12. oktober, berre 55 år gammal. Altfor tidleg miste Noreg ein journalist i særklasse. Hans viktigaste arbeidsfelt i seinare år var samfunnsøkonomi. Vi har ikkje hatt ein økonomijournalist av dette formatet.

Jon hadde evne til å gå djupt inn i kompliserte samfunnsøkonomiske spørsmål og gjera dei forståelige for nær sagt folk flest. Han elskar fakta, men berre dei som kunne underbyggja framstillinga hans. Innlegga hans om samfunnsøkonomi var prega av ei solid forståing for økonomifaget, og det utan å ha økonomiutdanning. Han var historikar.

Første gongen eg møtte Jon, var på Universitetet i Oslo. På den tida arbeidde han i Morgenbladet. Han ville intervju meg om kraftmarknaden. Det viste seg at han ikkje berre hadde lese det eg og andre nyleg hadde skrive, men han hadde også lese vitskaplege skrifter om marginalkostnadsprising og kriterium for utbyggingstempo og om alternativ til vasskraft som atom og gass. Intervjuet varte lenger enn planlagt, og eg gjekk derfrå og lurte på kven eg eigentleg hadde møtt, og med nokre idear om kva eg burde skriva. Det slo meg den gongen – og seinare – at han var særskilt godt førebudd til sakene han tok opp.

Seinare var han tilsett i Dag og Tid, der han fekk skriva to–tre sider artiklar. Det var ein arena som passa han. Dag og Tid skal ha stor takk for å ha gjeve denne folkeopplysaren ein slik plass å boltra seg på med spørsmål som elles ikkje blir så godt dekte

Minneord Jon Hustad

i dags- og vekepresse. Tema han tok opp, var velferdsstatens rammer og utfordringar, budsjettpolitikk, inflasjonsstyring, innvandring og ikkje minst energiprisar, investeringar i energimarknaden og klima- og miljøpolitikk. Artiklane var ofte prega av presentasjon av relevante fakta og ein solid kunnskap om samfunnsøkonomiske samanhengar. Og det var ikkje tannlause skriveri, han kunne også vera provoserande.

Jon sende ofte artikkletkast til vene og kjende og bad om kommentarar. Eg var ein av desse, og det hende at eg hadde kritiske kommentarar. Han svarte raskt og kontant, iblant med gode grunnar til avvising, men også der han tok omsyn til kommentarane og endra artikkelen.

Jon hadde openert stor arbeidskapasitet og sette seg raskt inn i nye utgreiingar og dokument. Ikkje mange timer etter at stats- og nasjonalbudsjett var publiserte, var han klar med kommentarar og spørsmål til sånne som meg om kva eg meinte om det eine og det andre i dokumenta. Grunnen til at han kunne setja seg så raskt inn i kompliserte dokument, var nok evna til å lesa fort og til å vita kva som var vesentleg for problemstillingane han ville drøfta i kommentarane og artiklane sine.

Jon blir djupt sakna.

**STEINAR STRØM,
PROFESSOR EMERITUS VED UIO**

Minneordet stod opphavleg i Dag og Tid.

– Det er i dialekta mykje av krafta og sanninga ligg

Skodespelar **Henriette Marø** insisterer på å bruke dialekta si på jobb. Men i kvardagen kan dialektbruken i større grad bli utfordra.

Det er dagen etter aller siste innspeling av den folkekjære NRK-serien «Side om side». Eit kapittel i Marøs liv er avslutta.

– Alt til si tid, smiler ho roleg.

Berre gjennom desse få orda er ålesunds-dialekta like tydeleg som når vi ser ho som Silje på skjermen.

Inne i den kvite tomannsbustaden oppheld mannen og dei to døtrene til Marø seg denne formiddagen. Døtrene, som naturlegvis kjem til å snakke austlending, vil skodespelaren eksponere for autentisk dialekt – eit utfordrande ønske å oppfylle.

DIALEKT FRÅ FAR, TEATER FRÅ MOR

Sjølv er Marø dotter til Henrik frå Sunnmøre og Anita frå Austlandet.

Mora flytta til Ålesund da ho var 17, og har lagt seg til ein sunnmørsk klangbotn, men bruker gjerne austnorske ord, forklarer Marø.

Så sjølv om det ikkje var mora som inspirerte til blindheimsdialekta til Marø, var det ho som skapte grobotnen for skodespelarkarrieren hennar. Mora er frisør, og når Marø var lita, jobba ho med sminkje og hår på teater.

– Det vi kallar «maske» i teaterverda. Eg fekk vere med henne i kulissane og sjå. Da blei eg fascinert og ville vere med på scena sjølv, fortel Marø.

Det var slik skodespelarspira begynte å

gro. Som seksåring vart ho med i Jugend-teateret, eit barneteater i Ålesund.

– Frå da har teater alltid vore veldig til stades i livet mitt. Da eg måtte velje ei retning, var det skodespel som var mest nærliggjande.

Etter vidaregåande flytta Marø austover i landet for å gå på Romerike folkehøgskole, før ho etter kvart tok utdanning ved Teaterhøgskolen. Det var da ho kom til denne delen av landet, at ho begynte å få eit meir bevisst forhold til språk.

TEK ALLTID DEBATTEN

På jobb som skodespelar omgitt av menneske som snakkar annleis enn ho sjølv, har Marø alltid vore oppteken av å bruke dialekta si.

– Om det er konkrete og gode grunnar til at eit dialektord ikkje kan brukast, kan eg føye meg.

Skodespelaren forklarer at om setningar skal rime eller om songtekstar skal gå opp, så må ein gjerne endre på ting. Av og til må ein også tilpasse seg om dialekta kan tåkeleggje meiningsa for eit stort fleirtal av publikum eller sjåarar.

– For eksempel kan ordet «låkt» vere noko som publikum kan dvele ved. Dei kan bli sitjande og tenkje «betyr det ‘låst’ eller ‘lågt’, eller kva var det igjen?». På den tida tilskodarane har bevegd seg gjennom denne

– Dialektbruk gjer kjenslene som bur i meg, meir tilgjengelege. (Foto: Ragnhild Marie Kjosbakken)

tankerekkja, har eg snakka vidare i ti sekund, og dei heng kanskje ikkje lenger med.

Men skodespelaren tek alltid debatten.

– Eg vil helst bruke mi eiga dialekt som eit «statement» og vil ikkje forminske meg sjølv ved å ikkje bruke henne, seier Marø.

TALEMÅL – PORTEN TIL KJENSLENE

Dialektengasjementet til Marø kjem av at målet hennar utgjer ein betydeleg del av identiteten. Om ein tilpassar språket for mykje, vil ein alltid miste litt av seg sjølv på vegen, ifølge henne.

– Det er i dialekta mykje av krafta og sanninga ligg. Dersom eg må prate med ei anna dialekt, dempar det noko instinktivt i meg når eg må gå ut og intellektuelt velje andre ord, i staden for å la orda kome heilt naturleg til meg.

Marø forklarer at det er mykje styrke i å få bruke identiteten sin fullt ut, også i roller.

– Dialektbruk gjer kjenslene som bur i

meg, meir tilgjengelege. Alle kjenslene eg har hatt, har eg jo tenkt og følt på dialekt sidan eg begynte å prate.

Ålesundsjenta trur bruken av dialekt gjer henne til ein betre skodespelar. Ho meiner at ho får betre tilgang til verktøya ho treng på teaterscena.

SMEKK PÅ FINGRANE

Men trass i at Marø er nøyen på dialektbruken på scena og framfor kamera, erfarer ho i større grad at han blir utfordra på heimebane.

– No må eg passe meg veldig, for eg har begynt å vatne dialekta noko ut. Da den eldste dottera mi begynte å lære seg å prate, begynte eg å leggje litt om på visse ord. Slik som at eg ikkje insisterte på å seie «dinna» og «ditta».

Ubevisst er nok tanken til Marø å opne opp for dottera så ho lettare kunne forstå språket frå sine eigne referansepunkt.

Stadig nye forviklingar for innbyggjarane i Granli. (Foto: NRK)

– Slik som å seie «noen» i staden for «noken». Det er slike småord som dukkar opp, og det har eg ikkje lyst til, seier Marø og smekkar seg sjølv på fingrane.

Sunnmøringen meiner nemleg at å tilpassa seg på denne måten er å gjere døtrene ei bjørneteneste.

– Døtrene mine har berre godt av at eg opnar opp og gjer språket frodig for dei. På den måten kan dei òg forstå andre dialekter betre.

Dei små justeringane ho gjer på heimebane, har òg lett for å følgje med henne i dagleglivet.

Trass i at ho synest utflytta venner heimanfrå er flinke til å halde på dialekta si, forstår ho at det er utfordrande å ikkje gjere små endringar slik ho sjølv gjer.

– Eg forstår godt at det kan skli ut, når folk har budd så lenge andre «steder» – nei, «plassar» meinte eg. Der gjorde eg det, seier Marø og ristar på hovudet.

BRUBYGGING

Skodespelaren meiner dialekter representerer eit viktig mangfold i Noreg, og tenkjer at det er viktig at alle får bruke det språket dei er oppvaksne med.

– At alle føler seg komfortable med å bruke si eiga dialekt, trur eg er eit pluss for samfunnet generelt. Det gjer folk meir komfortable i sitt eige skinn.

Marø meiner bruk av dialekt i TV og radio kan vere brubyggjande og skape grunnlag for at folk kan forstå kvarandre godt på tvers av målføre.

Sjølv opplever skodespelaren at ho stort sett blir forstått, og at sunnmørsdialekta er ganske tydeleg.

– Eg fekk rett nok tilbakemelding frå ein publikummar ein gong om at det var vanskeleg å forstå kva eg sa sidan eg brukte så «rare ord». Da tenkte eg i mitt stille sinn at det kanskje var bra for vedkommande å bli eksponert for dialekt.

Marø føler seg god til å forstå ulike dialekter, men er audmjuk når ho påpeiker at det er veldig mange lokale ord rundt omkring som ho ikkje har noko grunnlag for å vite kva betyr.

Ho synest det er spennande å høyre ord som opnar opp språket, og ønskjer å forstå mest mogleg.

– Men ofte må ein seie «unnskyld, ka sa du no?» når det dukkar opp veldig lokale uttrykk. Nei, vent. «Ka du sa no?» blir det rette å seie. Ordstillinga er òg ein del av dialekta som blir påverka av å bu lenge på Austlandet. Da må eg slå meg sjølv på lanken, seier ho og klappar seg på handa igjen.

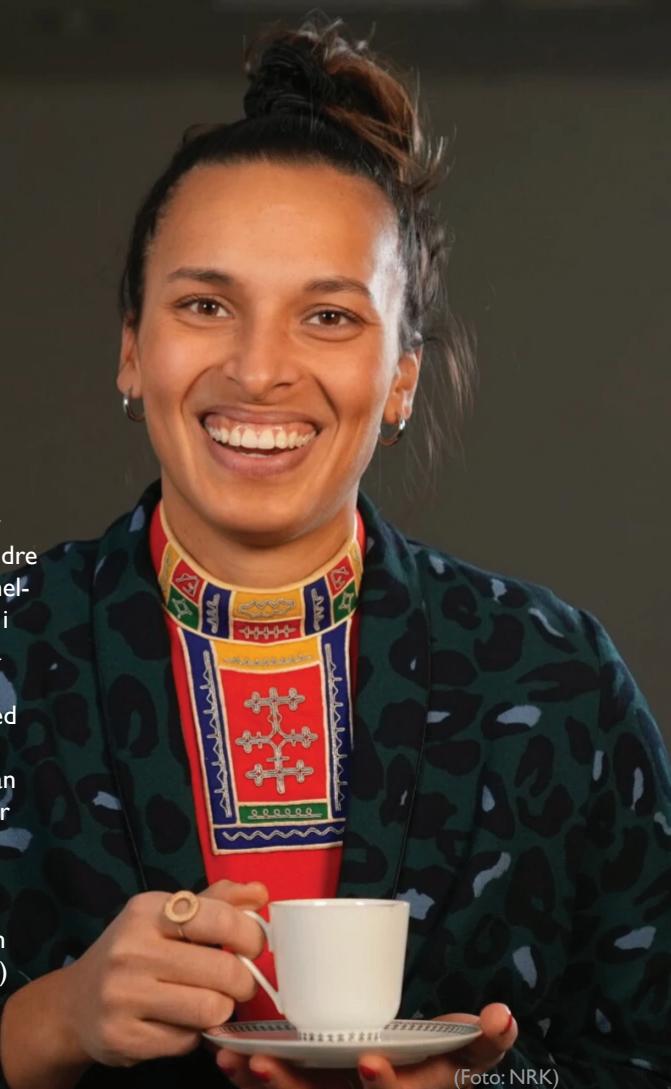
**RAGNHILD MARIE KJOSBAKKEN
NYNORSK PRESSEKONTOR**

VERDAS FØRSTE LULE-SAMISKE PODKAST

I podkasten «Dálla ja dalloj» tek programleiar **Naima Khan Nergård** (27) ein kaffi med eldre lulesamar. Podkasten skal styrkje samhaldet mellom den yngre og den eldre generasjonen, og i kvar episode snakkar dei om korleis det var å vere ung.

Språkrådgjevar **Jørn Robert Knutsen** ved det lulesamiske senteret Árran meiner at det er på høg tid at det kjem eit slikt tilbod, og han håpar at unge blir oppmuntra til å snakke meir med besteforeldra sine og andre eldre.

Lulesamisk har om lag 650 talarar og er definert som «kalvorleg truga» av Unesco. Programleiar Nergård håpar at podkasten kan inspirere fleire til å lære seg lulesamisk. (NRK)

(Foto: NRK)

FLYTTR MORGONANDAKTA FRÅ PI

Morgenandakta forsvinn frå NRK PI etter 92 år på lufta.

Morgenandakta forsvinn frå PI mandag 6. november, melder Vårt Land. Ho er framleis tilgjengeleg på PI+ og NRK Radio på nett.

– Bakrunnen er at vi ønskjer å gjøre kanalane meir ulike. Vi vil ikkje ha same innhald begge stader. Samla vil det gi eit betre allmenntilbod, seier NRKs radiosjef **Bjørn Tore Grøtte**.

NRK lanserer det nye programmet «Kveldstanker» same dag, som skal ha innhald frå mange livssyn. (NPK)

STRØYMEFAVORITTE

Ei undersøking viser at NRK TV er den mest populære strøymetenesta i landet. Studien er utført av EPSI Norge.

– Tilbakemeldinga frå brukarane vitnar om at kvaliteten på innhaldet er svært bra, og at brukarvennlegheita er god. Det gjer at NRK TV har vorte ei populær teneste, seier dagleg leiar i EPSI Rating, **Fredrik Høst**.

NRK TV er NRKs nett-TV-tjeneste og er på toppen av lista over kundetilfredsheit innan strøymetenester. På pallen finn vi elles Netflix og Disney+. (NPK)

Verv ein venn, då vel!

Kringkastingsringen fyller snart 70 år, og vi planlegg å leve lenge enno. Då treng vi deg og alle vennene dine!

Vi dreg i gang ein vervekampanje no før jul. Di fleire medlemmer vi har, di viktigare blir røysta vår. Årspengane for medlemskap er 300 kroner. Det er jo ein hyggjeleg pris i seg sjølv, men har du venner under 30 år, betaler dei endå mindre!

HER ER VERVETALEN DIN:

Kringkastingsringen er ein uavhengig medlemsorganisasjon som arbeider for mest mogleg nynorsk, dialekt og samisk i media. Vi har jamlege møte med NRK, driv generelt politisk arbeid og skipar til opne møte med ordskifte. Medlemsbladet Kringom kjem ut fire gonger i året, og ein skal leite lenge etter eit blad som i like stor grad har fokus på nynorsk i media.

Attpåtil vankar det velkomstkopp til den du vervar, og Flax-lodd til deg som vervar. Maken til lykkepakke skal ein leite langt og lenge etter!

Det er lett å melde seg inn! På kringkastingsringen.no/medlem ligg det eit kort skjema.

Send oss e-postadresse!

Om vi har e-postadressa til fleire av medlemmene våre, kan vi nå ut med informasjon på ein enklare (og billegare) måte enn når alt må sendast i posten. Sender du e-postadressa di til post@kringkastingsringen.no, legg vi ho inn i medlemsregisteret. Medlemsbladet Kringom får sjølv sagt alle i posten uansett!

Følg oss på Facebook!

Kringkastingsringen har ei eiga Facebook-side (facebook.com/kringkastingsringen). Følg oss gjerne der om du vil høyre frå oss litt oftare enn når

Kringom kjem i postkassa!

REPRISE

EN SKY JÆVEL

FAKTA PÅ LAURDAG

EG VOKS OPP i ein heim utan andre fjernsynskanalar enn NRK1. Huset vårt låg i ei blindsone der ingen andre signal nådde fram. Det vart innkjøpt parabol rett etter at eg flytta ut som 19-åring, men eg skal ikkje dvelja ved denne litt triste familiehistoria.

NRKI SITT SENDESKJEMA var difor ein stor del av dei 19 første åra av livet mitt. Og personlegdomar frå Norge Rundt, Da Capo og Dagsrevyen var blant dei største kjendisane eg visste om. For eksempel laga eg og eit par slektningar eit improvisert spel om Einar Lunde ein gong på midten av 90-talet. Men eg skal heller ikkje dvelja ved denne (kanskje også litt triste) familiehistoria.

MÅNDAGSFILMEN, DETEKTIMEN på fredag og Fakta på laurdag var faste innslag i fjernsynsveka. I ettertidas ljós må eg seia at det er ein pedagogisk og vakker tanke å klemme inn litt folkeopplysning mellom Dan Børge og nattkinoen på laurdagane.

VI MÅ OGSÅ kunne seia at Fakta på laurdag var svært moderne. Allereie i 2004 hadde dei oppdaga stortalentet Jon Fosse. Så om du ynskjer å sjå ein ung Fosse klapre i veg på ein tidsriktig, transparent Mac, er det berre å benke seg framfor nettfjernsynet, og kanskje setja avspelingshastigheita bitte litt opp. Programmet «En sky jævel» (på bokmål!) er tilgjengeleg for alle.

SIGRID SØRUMGÅRD BOTHEIM

KVISS

1. I året Kringkastingsringen vart skipa, vart ein norsk politikar fødd. Vedkommande har vore både partileiar og miljøvernminister. Kven?

2. Kor mange sesongar har NRK laga av underhaldningsprogrammet «Alle mot 1»?

3. Når skal NRK etter planen flytte frå Marienlyst til Ensjø?

4. Kultur- og likestillingsminister Lubna Jaffery har tidlegare vore kommunepolitikar i to kommunar. Kva for nokre?

5. TV-aksjonen sette innsamlingsrekord i år. Kva organisasjon gjekk pengane til?

6. NRK-legenda Harald Tusberg døydde nyleg. I kva land tok han dramaturgutdanninga si?

Svara finn du nedst på denne sida.

Foto: Sølve Harn / Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek

Løysing kryssord 1-23

Kryssordet var litt ekstra utfordrande, for vi hadde komme i skade for å la biletet strekkje seg så langt at det dekte ei rad med nøkkelord. Men mange greidde likevel å komme fram til denne løysingssettninga:

**DEI SEIER ARIAN PÅ P3 MEN HO HEITER
ARIANRHOD**

Dei tre som (omsider) får ein fin premie i posten, er:

Olav Haraldseid, Oslo
Elisabeth Ebbing, Vinstra
Solvor Gjesdal Nilsen, Hommersåk

Kringom gratulerer!

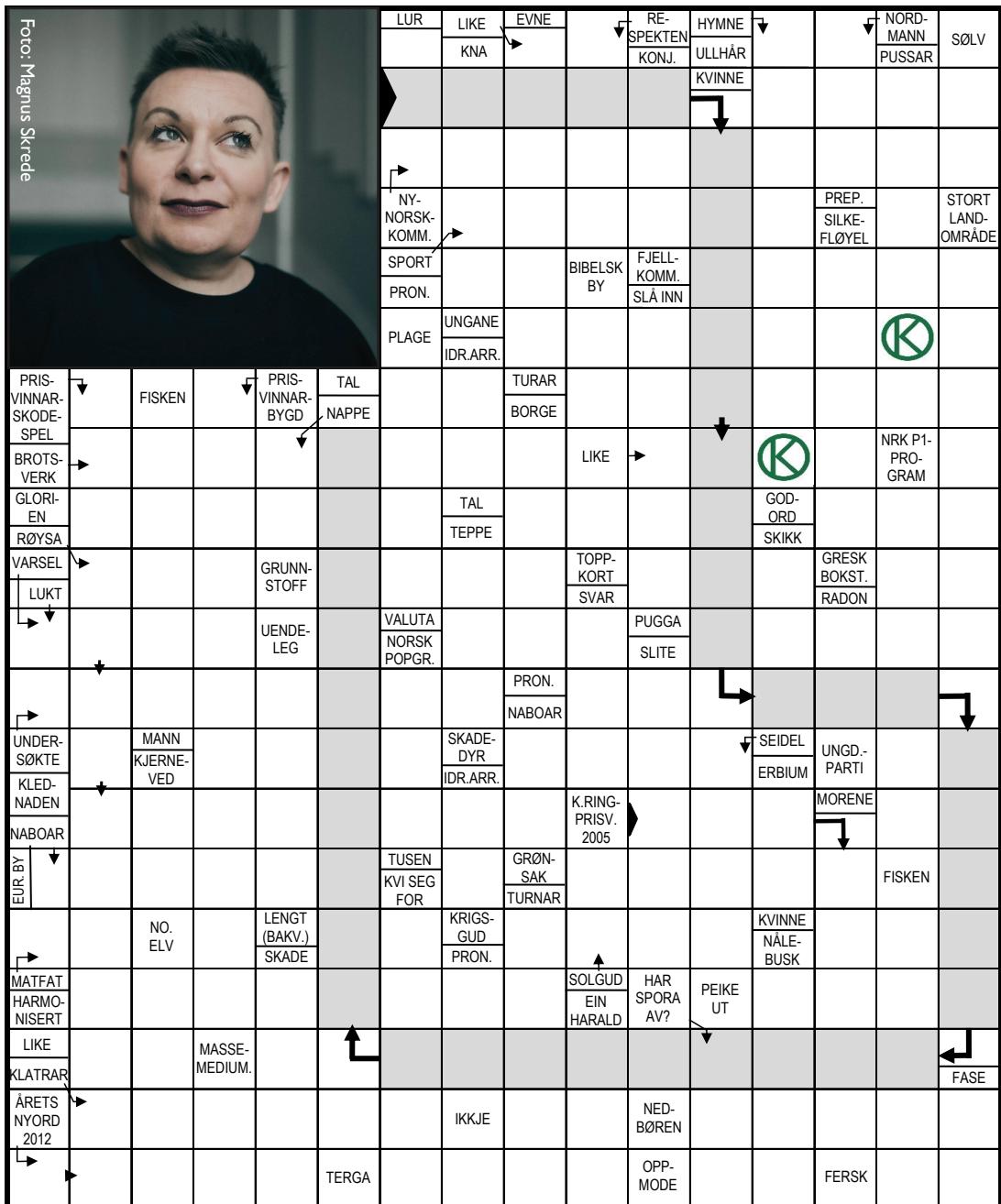
PEDANT	EPI	BUKEKAR	INSEKTA	TODAUSJE	B	B	TJELLGRUNN	CUP- OG SERIEMESTER I FOTBALLÅR
ERI	I	S	E	I	E	R	NABBAR	B
PREP								
E	I	S	E	I	E	R	NABBAR	B
T	R	A	V	E	R	S	A	R
I	K	R	I	N	G	OLOUD	BERGEN	R A
O	TRAVEL	PERIODIC	GERMANIUM	LEVA	G E	TAL	PREP	E I N
P	O	V E	FISKEFESTIT		T R A N			
O	V E	FISKEFESTIT						
H	O	G G E						
N	I	S S E	MOTA	H	KJENNE	E	MOTELOVE	L A P S
I	S	S E	LIKE				KOMMFLAUS	
U	L A R	OBSE	VERER	S E A N S A N E			NINGFLAUS	
D	R E	S S I N G						
R	E S	S I N G						
S	V E							
E	T E							
K	Ø Y R							
E	R L E							
F	E N S B							
K	M A G N I							
M	A G N E S							
KVINNE	A G N E S							

KRYSS-
ORD

EINAR SØREIDE

Sidan Jon Fosse har fått litteraturprisen sidan sist, tykte vi det var rimeleg å ha teatertema i kryssordet denne gongen. Send anten heile kryssordet til Kringkastingsringen, pb. 2987 Tøyen, 0608 Oslo eller løysingssetninga til post@kringkastingsringen.no, og bli med i trekninga av flotte vinstar.
Lukke til!

Frist: 15.1.2024.

Namn, adresse og postnummer:

RETUR:
Kringkastingsringen
Pb. 2987 Tøyen
0608 Oslo

